

نویسنده : رفیق سید عسکر شاه نجم

معارف و سوادآموزی در جمهوری دموکراتیک افغانستان

در زمان حاکمیت ح.د.خ.ا و جمهوری دموکراتیک افغانستان تحت رهبری و زعامت رهبر خردمند و بی بدیل ح.د.خ.ا، رئیس شورای انقلابی و صدراعظم اسبق جمهوری دموکراتیک افغانستان، زنده یاد ببرک کارمل، آموزش و پرورش یکی از اساسی ترین و مهمترین عرصه های کاری دولت جمهوری دموکراتیک افغانستان را تشکیل میداد و بمثابة حیات معنوی کشور و جامعه، از توجه و دلسوزی خاص زنده یاد ببرک کارمل برخوردار بود.

آنگونه که بر همه میرهن است، آموزش و پرورش در یک جامعه و کشور، نقش برجسته و ارزنده ای را دارا بوده، متضمن پیشرفت، ترقی و تغییرات بنیادی، در عرصه های مختلف حیات مردم و کشور میباشد که جامعه و کشور را، بسوی رفاه و سعادت سوق میدهد. از اینرو دولت جمهوری دموکراتیک افغانستان بمنظور رشد آموزش و پرورش، جهت تغییرات بنیادی در این عرصه های حیاتی و مهم جامعه، پلان های مشخص را روی دست گرفته، کار در این زمینه را در اولویت های کاری دولت و حکومت قرار دادند.

با درد و دریغ که دولتها و حکومت های قیل از حاکمیت ح.د.خ.ا و جمهوری دموکراتیک افغانستان، در این عرصهء مهم و حیاتی جامعه، بنابر ملحوظات خاص، کمتر به آموزش و پرورش بها داده باعث عقب نگهداشتن مردم بخصوص جوانان اعم از پسران و دختران از نعمت سواد، آموزش و پرورش گردیده بودند که این عمل، عقب ماندگی کشور را در قبال داشت.

چنانچه بگونهء مثال از امتحان کانکور صنف هشتم در زمان جمهوری قیل از حاکمیت ح.د.خ.ا یاد آور شد که سد و مانع کلان برای ادامهء تحصیلات هزاران جوان کشور ما گردید.

دولت جمهوری دموکراتیک افغانستان طی سالهای ۱۹۸۰ ترسانی، تحت رهبری زنده یاد ببرک کارمل، تلاش های پیگیر را در جهت رشد و توسعهء آموزش و پرورش، بمنظور گسترش دانش و فرهنگ در میان اقوام مختلف کشور انجام داد، که با درنظرداشت آن، تعداد کثیری از فرزندان کشور که از نعمت آموزش و پرورش محروم ساخته شده بودند، آموزش و پرورش یافتند.

همچنان با درنظرداشت پیشرفت های دانش و تکنیک، بنابر ضرورت مبرم جامعه، بعوض میتوذهای ناکارا و کهنه قبلی تعلیم و تربیه، سیستم مترقی جدید آموزش و پرورش، جایگزین سیستم کهنه گردید.

باید یاد آور شد که یکی از اهداف عمدهء بکارگیری سیستم نوین در دهه هشتاد، از میان برداشتن تبعیض و امتیاز از لحاظ موقف اجتماعی با درنظرداشت مسائل ملی، مذهبی و زبانی معمول گذشته و فراهم نمودن زمینه های نوین و میتوذهای مدرن آموزش و

پرورش، جهت پرورش سالم ذهنی و جسمی، برای کودکان، نوجوانان و جوانان بود.

دولت جمهوری دموکراتیک افغانستان جهت موثریت و بهبود آموزش و پرورش در دهه هشتاد، برنامه نوین آموزش و پرورش را در سه مرحله تدوین نمود که نتایج و دست آورد های قابل انتظار را، در قبال داشت که میتود های یاد شده عبارت بودند از:

۱ - دوره ابتدائی پنج ساله اجباری از صنف اول الی پنجم را احتوا می نمود.

۲ - دوره متوسط سه ساله که از صنف ششم الی هشتم را دربر می گرفت.

۳ - دوره تعلیمات ثانوی سه ساله که از صنف نهم الی یازدهم را شامل بود.

دولت سیستم دوره ابتدائی را طوری تنظیم نموده بود که دانش آموزان، سواد را به زبان مادری خویش در یک دوره پنج ساله فرا می گرفتند و بعد از ختم دوره ابتدائی، شامل دوره متوسط می شدند.

در دوره متوسط، اساسات دانش طبیعی و اجتماعی جهت فراگیری دانش آموزان، شامل میتود درسی جدید گردیده و یکی از زبانهای ملی کشور بمتابه زبان دوم و بهمین ترتیب جهت فراگیری زبان خارجی، یکی از زبانهای خارجی شامل نصاب تعلیمی دوره متوسط گردید. که در ختم دوره متوسط دانش آموزان در صورت مایل بودن به ادامه تحصیل، شامل مکاتب ثانوی می شدند و در صورت عدم ادامة تحصیلات ثانوی، میتوانستند با کسب مهارتهای

لازم در مکاتب و کورسهای کوتاه مدت تعلیمات حرفوی و کارگری،
منحیث کارگران ماهر در روند کار و تولید شامل می‌شدند.

دانش آموزان در دوره تعلیمات ثانوی، بصورت کل مضامین عمده
علوم اجتماعی و طبیعی را فرا گرفته، ضمناً جهت آشنایی و بلدیت
بیشتر به زبان خارجی، یک زبان خارجی را نیز آموزش می‌دیدند.
در ختم دوره ثانوی، دانش آموزان در صورتیکه میخواستند به
تحصیلات عالی ادامه دهند به دانشگاه‌ها ثبت نام میکردند در غیر
آن در ادارات و سایر موسسات شامل کار می‌شدند.

دولت جمهوری دموکراتیک افغانستان با در نظر داشت اصول پذیرفته
شده، در سیستم جدید آموزش و پرورش و با نظر گرفتن نیازمندی
های اجتماعی و اقتصادی جامعه، کار در زمینه آموزش و پرورش
را بر اساس اساسات زیر پی ریزی نمود:

- برابری حقوق برای کلیه اتباع کشور اعم از دختران و پسران.
 - آموزش و پرورش رایگان برای همه، از تعلیماتی ابتدائی تا تحصیلات عالی.
 - آموزش و پرورش ابتدائی اجباری برای تمام کودکان بعد از سن پنج و یا شش سالگی.
 - فراگیری آموزش ابتدائی به زبان مادری و آموزش دوره های متوسط و ثانوی به زبانهای فارسی و یا پشتو.
 - تأمین ارتباط میان آموزش و پرورش با کار و تولید.
 - هماهنگی سیستم آموزش و پرورش با دانش، فرهنگ و هنر.
 - تطبیق سیستم واحد آموزش و پرورش در سراسر کشور.
- دولت جمهوری دموکراتیک افغانستان، با طرح و روی دست گرفتن برنامه های آموزشی و نصاب تعلیمی جدید، کار نهایت موثر و سودمندی را در زمینه ء آموزش و پرورش انجام داد.
- دولت با تألیف و چاپ کتابهای درسی، درس نامه های میتودیک جهت راهنمایی معلمان، تربیت کادرهای تدریسی و پیداگوژیک را شامل واحد آموزشی و پرورش نوین ساخت، که برای تطبیق و تحقق سیستم جدید آموزش و پرورش، ضرورت مبرم به معلمان مسلکی احساس می گردید.
- بنابر این انستیتوهای پیداگوژی جهت فراغت معلمان مسلکی به سویه لسانس و ماستری ایجاد گردید.
- موسسات تعلیم و تربیه در ولایات بلخ، هرات، ننگرهار و فاریاب

به انستیتوت های پیداکوژی ارتفاع یافت و در اکثر ولایات کشور، موسسات تربیه معلم تأسیس گردید.

طی سالهای اولیه دهه هشتاد میلادی ۵۵۰ مکتب، در مرکز و ولایات کشور اعمار گردید که در طول تاریخ کشور ما، بی مانند بوده است. بر علاوه صدها مکتب دیگر که توسط دشمنان علم و دانش تخریب و از بین رفته بودند نیز دو باره احیا و بازی سازی گردید.

شایان تذکر است که سیستم مترقی نوین آموزش و پرورش در آغاز بوسیله زنده یاد دوکتورس اناهیتا راتب زاد عضو بیروی سیاسی ح.د.خ.ا و وزیر تعلیم و تربیه وقت بگونه استوار پایه گذاری گردید.

جمهوری دموکراتیک افغانستان تحت زعامت زنده یاد ببرک کارمل، با یک اقدام بی نظیر که در تاریخ کشور ما سابقه نداشت، با در نظر داشت تعدادی زیادی از کودکان بی سرپرست و بی بضاعت که ناشی از جنگهای تعمیلی و خانمانسوز، بوجود آمده بودند، پرورشگاه را تحت نام (وطن) ایجاد نمود.

پرورشگاه وطن بمنظور جذب اطفال و نوجوانان بی سرپرست، بی بضاعت و آواره به شمول فرزندان بی سرپرست مخالفین دولت تأسیس و جهت آموزش و پرورش آنها، ابتدا در شهر کابل و بعداً در برخی از ولایات کشور ایجاد گردید که شامل کودکستان ها، شیرخوارگاه ها، مکاتب و لیلیه ها بودند.

در پرورشگاه های وطن، مسائلی نگهداشت، آموزش و پرورش کودکان و نوجوانان با دقت و نظارت مسنولین به پیش برده میشد. معلمان و کارمندان آن از میان زنان و دختران با احساسی وطنپرستانه و دلسوزانه به سرنوشت کودکان بی

سرپرست انتخاب میگردیدند. همچنان سالانه تعداد زیادی از این کودکان و نوجوانان جهت آموزش و پرورش به کشورهای دوست فرستاده میشدند.

قابل تذکار است که پرورشگاه وطن، تعداد زیادی از آنها را، منحیث بهترین کادرهای ورزیده، وطنپرست و خدمتگذار، تقدیم جامعه نمود.

از آنجاییکه زنده یاد ببرک کارمل توجه و دلسوزی خاص به سرنوشت و آینده اطفال بی سرپرست، بی بضاعت و آواره کشور داشتند جهت سرپرستی و نظارت بهتر از شاملین پرورشگاه، محترمه محبوبه کارمل همسر عزیز شانرا در رأس پرورشگاه های وطن تعیین نمودند که ایشان به عالیترین شکل و با دلسوزی تمام، بمثابه یک مادر نهایت مهربان، وظایف محوله شانرا به سر رسانیدند.

دولت جمهوری دموکراتیک افغانستان، در دهه هشتاد علاوه بر تدوین سیستم نوین آموزش و پرورش در کشور، توجه جدی را در عرصه سواد آموزی نیز مبذول داشته، اداره سواد آموزی را در جنب وزارت تعلیم و تربیه تأسیس نمود.

سوادآموزی بزودی به یک جنبش سراسری در کشور مبدل گردید و کورسهای سواد آموزی، در تمام ولایات، ولسوالی ها، قریه ها، شهرها ایجاد و هزاران هموطن بیسواد کشور، خواندن و نوشتن را فرا گرفتند.

با در نظر داشت آمار های رسمی دولت وقت، تا سال ۱۳۷۲ ترسائی مجموعاً ۳۲ هزار کورس سواد آموزی در کشور وجود داشت که به تعداد ۳۰ هزار معلمان رسمی و ۲ هزار آموزگاران داوطلب

تدریس می گردید و حدود چهارصد هزار تن سواد آموز حضور داشتند.

در زمان زمامداری زنده یاد ببرک کارمل، برای اولین بار در تاریخ آموزش و پرورش کشور مان، نخستین کنگره معلمان، با اشتراک نمایندگان معلمان سراسر کشور و با شرکت گروه از دانشمندان، کارشناسان عرصه آموزش و پرورش، نمایندگان سازمانهای اجتماعی، هنیت های کشور های دوست و نماینده های حزبی و دولتی اشتراک ورزیده بودند.

کنگره از تاریخ سوم الی پنجم جوزای ۱۳۵۹ در شهر کابل به تالار سلامخانه تدویر گردیده بود.

کنگره برای اولین بار زمینه وسیعی همکاری، آشنایی و تبادل نظر را، برای معلمان کشور میسر نمود.

در کنگره مشکلات و پرابلمهای معلمان سراسر کشور، مورد غور و بررسی قرار گرفت و پلان های معین تدابیری جهت حل مشکلات و چالش های فرا راه معلمان اتخاذ گردید.

در کار کنگره، زنده یاد ببرک کارمل منشی عمومی ح.د.خ.ا، رئیس شورای انقلابی و صدراعظم اسبق جمهوری دموکراتیک افغانستان نیز اشتراک ورزیده بودند.

زنده یاد ببرک کارمل منحیث نخستین سخنران در کنگره خطاب به اشتراک کنندگان چنین فرمودند. «اجازه دهید تا احترام و به پاس همه معلمان و استادانیکه از روی شرف و وجدان، به امر تعلیم و تربیت فرزندان کشور ما افغانستان پدر وطن ما و مادر وطن ما اشتغال دارند، ابراز بدارم.»

همچنان زنده یاد ببرک کارمل در بخش دیگر از صحبت شان چنین تذکار دادند:

«اینکه ما امروز با شما می بینیم و طرق تکامل معارف نوین دموکراتیک، ملی و مترقی را مورد بررسی قرار میدهیم و واقعاً به آینده درخشان کشور خویش و به دورنمای پر جلال کشور خود می نگریم، خود مصداق وحدت و یکپارچگی حزب و مردم است»

رفیق کارمل همچنان ادامه دادند و گفتند:

«طبیعی است که در مرکز توجه این جلسه پر جلال معلمان کشور، مسائل مبرم تکامل و پیشرفت بعدی امور تعلیم و تربیه جوانان ما یعنی نسلهای آینده وطن ما و پرابلمهای حیاتی تعلیم و تربیه قرار دارد که نه تنها به شما معلمان بلکه به تمام جامعه ارتباط میگیرد. زیرا موضوع نسل جوان ما، در میان است. بعبارة دیگر در مورد آینده خویش، یعنی ساختن انسان آینده صحبت خواهیم کرد.»

بهمین ترتیب در اصول اساسی جمهوری دموکراتیک افغانستان، در زمینه آموزش و پرورش نسل جوان کشور چنین آمده بود.

«دولت جمهوری دموکراتیک افغانستان، مواظبت جوانان را به عهده میگیرد و برای آنان امکانات تعلیم و آموزش های مسلکی را فراهم میسازد.»

در اخیر باید یادآور شد که جمهوری دموکراتیک افغانستان تحت زعامت و رهبری خردمندانۀ زنده یاد ببرک کارمل، خدمات شایان را در زمینه آموزش و پرورش، بمنظور رشد جوانان کشور انجام داده و آنگونه که از صحبت های زنده یاد ببرک کارمل، در نخستین

کنگره ء معلمان بر می آید، بیانگر توجه جدی و دلسوزانه ایشان، در مورد آموزش و پرورش و اعتقاد راسخ شان در مورد جوانان و آینده درخشان کشور بوده است که این خدمات ارزنده ء ایشان درج صفحات زرین تاریخ آموزش و پرورش کشور ما، گردیده است.

(یادداشت) ناگفته نماند صحبتی را که با رفیق گران ارج دوکتور عبدالصمد قیومی یکی از وزرای دلسوز تعلیم و تربیه جمهوری دموکراتیک افغانستان در زمان زعامت زنده یاد ببرک کارمل، داشتم ایشان توضیح نمودند که در دوران وزارت ایشان که تحت رهبری و زعامت زنده یاد ببرک کارمل بر اساس توجه دلسوزانه ایشان به تعداد ۵۵۰ مکتب، در مرکز و ولایات کشور اعمار گردید است که در طول تاریخ کشور ما، در زمانه های گذشته بی مانند بوده است. یاد و کار نامه های زنده یاد ببرک کارمل، گرامی و جاویدان باد.

مأخذ

- فصل از کتاب یادداشتهای سیاسی رفیق گران ارج سلطان علی کشتند صدر اعظم اسبق جمهوری دموکراتیک افغانستان

- نخستین کنگره ء معلمان کشور سال ۱۳۵۹

سید عسکر شاه نجم در سال ۱۳۳۷ خورشیدی در شهر کابل متولد گردیده بعد از ختم تحصیلات عالی به حیث معلم در لیسه استقلال، مری شعبه تشکیلات و مسئول تبلیغ و ترویج ناحیه دوم حزبی شهر کابل، رئیس شورای نمایندگان مردم ناحیه دوم شهر کابل همزمان به آن نماینده انتخابی مردم ناحیه دوم شهر کابل در شورای نمایندگان شهر کابل، عضو بیروی اجرائیه ناحیه دوم حزبی و رئیس قرارگاه ناحیه دوم شهرکابل، رئیس عمومی سکتور ولایات ارگنهای محلی شورای وزیران، بنابر مخالفت با سیاستهای جاری حزب خلاف اصول و اساسنامه حزب از وظیفه

سبکدوش و بصفت سرپاز دوره احتیاط خدمت نموده و بعد از ختم دوره احتیاط بحیث معاون شهردار، شهر مزار شریف و بعدا بحیث رئیس عمومی ملکیت های شهرداری کابل الی آغاز دولت برهان الدین ربانی ایفای وظیفه نموده است و از سال ۲۰۰۵ عیسوی در کشور آلمان با خانواده اش زندگی دارد وی به زبانهای دری، پشتو، روسی و آلمانی صحبت نموده و از سال ۲۰۱۲ به حیث ترجمان زبانهای دری، فارسی و پشتو در اداره مهاجرت آلمان ایفای وظیفه می نماید.